

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff (SOU 2026:30)

Delbetänkande av Utredningen om en översyn av
häkteslagen och fängelselagen i syfte att underlätta för
Kriminalvårdens expansion (Ju 2025:17)

Bakgrund

- Regeringens straffskärpningar kräver fler häktes- och anstaltsplatser.
- Beläggningssituationen är i nuläget mycket ansträngd.
- Kriminalvårdens expansion behöver påskyndas, och det behövs bättre förutsättningar.

Utredningens syfte

- Underlätta för Kriminalvårdens pågående expansion
- Upprätthålla säkerheten
- Effektiv återfallsförebyggande verksamhet
- Göra verksamheten mer effektiv

Förslagen i delbetänkandet

- Huvudregeln om enrum enligt häkteslagen avskaffas.
- Möjlighet att tillfälligt placera häktade i polisarrest.
- Ändrade frister för verkställighet av fängelsestraff i häkte.
- Ökade möjligheter för Kriminalvården att skjuta upp verkställigheten av fängelsestraff för dömda som inte är frihetsberövade.
- Fler *kategorier* av fängelsestraff ska kunna verkställas med elektronisk övervakning.
- Karenstiden efter verkställighet med elektronisk övervakning avskaffas och ersätts med en individuell bedömning.

Rätt till enrum i häkte avskaffas

- Huvudregel om att häktade har rätt att placeras i enrum tas bort.
- Häkteslagen – i likhet med fängelselagen – ska inte innehålla någon särskild reglering om hur många intagna som får placeras i samma bostadsrum. Kriminalvården ska avgöra placering utifrån en lämplighetsbedömning.

Tillfällig placering av häktade i polisarrest

- Det ska införas en bestämmelse i häkteslagen som ger möjlighet för Kriminalvården att tillfälligt placera en häktad i polisarrest.
- Ska kräva särskilda skäl med hänsyn till transportförhållanden eller platssituationen i häkten.
- Förslaget omfattar inte personer som är under 18 år.

Borttagna tidsfrister för verkställighet av fängelsestraff i häkte

- En dömd vars straff kan verkställas får enligt nuvarande regler inte sitta kvar längre än sju dagar i häkte, eller vid särskilda skäl trettio dagar.
- Tidsfristerna ska avskaffas, men tiden i häkte ska inte få vara längre än nödvändigt.
- För dömda under 18 år ska tiden inte få vara längre än sju dagar, eller vid synnerliga skäl trettio dagar.

Utökad möjlighet att skjuta upp verkställighet av fängelse vid platsbrist

- För dömda som inte är häktade ska fristen för inställelse i anstalt vara högst tre månader från dagen för föreläggandet.
- Utökade möjligheter att skjuta upp verkställigheten för dömda som inte är häktade, med hänsyn till platssituationen i anstalterna.
- Fängelsestraff om upp till ett år och sex månader ska kunna skjutas upp, och i högst nio månader. Gäller dock ej om den dömda är under 18 år.
- Brottsofferperspektivet ska beaktas.

Fler kategorier av fängelsestraff ska kunna verkställas med elektronisk övervakning

- Elektronisk övervakning (fotboja) ska inte enbart användas för att verkställa domar på fängelse, utan även beslut på fängelse. Det innefattar bland annat så kallade bötesförvandlingsstraff och beslut på fängelse i samband med undanröjande av skyddstillsyn.
- Utredningen föreslår också att fängelsestraff enligt 28 kap. 3 § brottsbalken (dvs. fängelsestraff som dömts ut i förening med skyddstillsyn) ska kunna avtjänas med elektronisk övervakning.
- I fall som avser fängelsestraff enligt 28 kap. 3 § brottsbalken ska en fördjupat lämplighetsprövning göras, vilket bland annat innebär att brottsofferperspektivet ska beaktas.

Karenstiden enligt EÖVL avskaffas och ersätts med en individuell bedömning

- Enligt nuvarande regler får en dömd som tidigare har avtjänat fängelsestraff med elektronisk övervakning endast avtjäna ett nytt straff på samma sätt om det har gått minst tre år utan att den dömde begått något brott som medfört strängare påföljd än böter.
- Utredningen föreslår att karenstiden enligt EÖVL ska avskaffas och att återfall i stället ska beaktas inom ramen för Kriminalvårdens lämplighetsbedömning.

Ikraftträdande

- Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027
- Inga övergångsbestämmelser föreslås

Konsekvenser

- Förslagen påverkar i första hand Kriminalvården. Utredningen bedömer att förslagen kommer att ge Kriminalvården bättre förutsättningar att hantera perioder av platsbrist i häkten och anstalter.

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff (SOU 2026:30)